

Jasna Palić-Picukarić

Čarolija glume

Glumac je prostor i vrijeme predstave

Glumac određuje prostor. Posve ga podčinjava sebi - glasom, tijelom, svjetlošću koja izbija iz snage njegove glume, a ne iz puke elektrike. Veliki glumac nije nikada malen na pozornici jer i najveća pozornica postaje malenom kada okružuje velikoga glumca.

Božidar Boban u varaždinskoj predstavi Sofoklove *Antigone* na čistoj, bijeloj površini pozornice gospodari vatrom, eksplozijama, erupcijama poput proključala vulkana. U njegovoj je blizini pakleno vruće. On uništava vatrom svoje tvrdoglave snage.

Mala vila Ondine Alme Price u HNK-ovskoj predstavi s početka 90-tih zazelenjela je pozornicu, rasvijetljela je, uskovitlala igrom. Njezin *dance makabre* protkan je ljubavnim zanosom i zato izrečen lepršavim valcerom, a ne teškim i svečanim rekvijemom. Pozornica postaje malena školjka koja šumi neku davno zaboravljenu, a tako poznatu melodiju.

A Rene Medvešek poput porculanske lutke ružičasta obraza i stisnutih crvenih usana pokreće poput marionet-majstora razigranog i neodgovornog kralja u ZKM-ovim *Mušketirima*. Medvešek istodobno kao da igra u tijelu i izvan njega.

Vladanje prostorom, kontrola vlastita tijela, vlastita glasa, stalna svijest o onomu što čini i onomu koji to što on čini gleda - samo su neki od problema koje glumac rješava prije nego dovrši zadani zadatak i stvori ulogu koju gledatelj, bezbrižno i više-manje udobno zavaljen u kazališno sjedalo, promatra iz voajerske sigurnosti zatamnjenom gledališta. A na kraju se sve svodi samo na pitanje jesmo li povjerovali ili nismo povjerovali glumčevoj interpretaciji.

Gluma u glumi

Marica, Kalmana Mesarića u komediji *Gospodsko dijete* gotovo pola teksta pokušava odustati od uloge

koju je sama izmislila, izrežirala i počela interpretirati. Premda je sama poželjela biti gospodsko dijete, kada dospije u kuću pl. Majura, Marica ne zna kako izići na kraj s posljedicama vlastite uloge. Njenoj ulozi apsolutno vjeruju, a ona želi izaći iz nje. To je nedopustivo jer oni za koje je cijela predstava oko gospodskog djeteta iskonstruirana jednom uvučeni u radnju, ne žele iz nje van. Premda se ne radi o klasičnome teatru u teatru, položaj Marice za glumicu koja ulogu preuzima na sebe jest upravo takva: *gluma u glumi*.

Jasna Palić-Picukarić u ulozi Marice (Kazalište "Komedija", redatelj Ž. Mesarić, prosinac 1999.) mora sigurno i uvjerljivo odglumiti neuvjerljivu i nesigurnu glumu Marice Trpotec. Bio je to težak zadatak. Nešto manje od godine dana nakon premijere Jasna Palić-Picukarić upravo je za ulogu Marice nagrađena Nagradom HDDU-a, najvišom strukovnom nagradom u Hrvatskoj.

Scenski život glumice Jasne Palić-Picukarić počinje, međutim, davno, još u prvom razredu osnovne škole.

"Kad god je nekome na televiziji ili nekome u kazalištu bila potrebna neka mala plava, poslali bi mene i još nekoliko sličnih djevojčica iz Ansambla dječje drame RTV Zagreb na audiciju. Tako sam s nekih dvanaest godina dospjela i u Kazalište Trešnja, gdje sam zajedno s Nedadom Haznadarem zaigrala u *Crvenkapici* u režiji Joška Juvancića. To je i do danas predstava u kojoj sam najduže igrala."

Dugogodišnja Crvenkapica, pa Trnoružica, Hlapićeva Gita i Nazorova gušćarica Anka, glumica Jasna Palić-Picukarić još uvijek se osjeća kao doma u Gradskom kazalištu Trešnja premda je njena današnja matična kuća Zagrebačko gradsko kazalište Komedija.

A u Komediju je došla zahvaljujući velikoj upornosti iza koje se krila snažna želja da zaigra baš u tome kaza-

listu - dugo godina jedinome u kojemu nije zaigrala ni kao djevojčica ni kao studentica glume na ADU.

“Prvo sam jednostavno sastavila neku vrstu predmolbe, u kojoj sam napisala tko sam, što sam do tada radila, što bih željela i onda sam to odnijela u Komediju, pokucala sam na vrata i rekla da bih rado bila članica ansambla toga kazališta i da ako ikada budu trebali nekoga kao što sam ja, da me se sjetite i pozovu me. Isprva nije bilo nikakvoga odgovora, a onda je ipak došao poziv.”

Zanimljivo je da je prvi angažman u Kazalištu Komedija doslovno prespavala.

“Predstava *Probudi se, Kato* igrala je u Komediji već više od 200 puta, a razne Kate su se izmjenjivale za njenog scenskog vijeka. Kata je uvijek morala biti mlada cura, početnica ili studentica jer bi na početku predstave zaspala a onda bi je tijekom predstave jednostavno pronosili pozornicom tako uspavanu. Kako je predstava postajala starija, tako su starije postajale i Kate pa ih je trebalo stalno mijenjati. Tako su u jednome trenutku i mene pozvali da zaigram Katu. Premda sam predstavu prespavala na pozornici, ona mi je ipak odškrinula vrata Komedije. Nakon nje zaigrala sam i u mjuziklu *Kralj je gol*, a nakon nekih godinu dana dobila sam i stalan angažman.”

Gluma je vjerovanje

Između brojnih uloga u komedijama, ali i mjuziklima Jasna Palić-Picukarić došla je i do uloge Marice u komediji Kalmana Mesarića *Gospodsko dijete*, a u režiji Želimira Mesarića za koju je dobila i Nagradu hrvatskoga glumišta 2000., doduše u kategoriji ostale uloge.

“Jako mi je drago da sam dobila tu nagradu i to baš za ulogu Marice, koju i osobno smatram jednom od svojih najboljih dosadašnjih uloga, ali mi je istovremeno i strašno žao što sam tu nagradu dobila u kategoriji ostale uloge premda se radi o glavnoj ulozi. Ne znam o čemu se tu radi. Bilo bi mi draže da, ako su me željeli nagraditi, da su me nagradili u kategoriji kojoj ova uloga i pripada. Lijepo je kada vam netko kaže kako ste od male epizodne uloge napravili veliku ulogu, ali ja sam dobila nagradu za epizodu premda sam odigrala glavnu ulogu. To je baš kao da su mi rekli: - *Jasna, vi ste napravili krasnu epizodu od glavne uloge!* Jedno vrijeme sam razmišljala o tome zašto se to

Jasna Palić-Picukarić
-Šegrt Hlapić
Kazalište “Trešnja”

dogodilo, a onda sam zaključila da je valjda posrijedi nesporazum ili *viša sila*”.

Bilo kako bilo, Marica je jedna od uloga koje se glumcu jednostavno dogode, pronadu put do njegove osobnosti, uvuku mu se pod kožu, utkaju u svaku njegovu riječ, svaki pokret, pogled i zažive snagom potpunoga predavanja i vjerovanja bez obzira na žanr, stil ili ideju predstave u cjelini. Postoje uloge u koje vjerujemo čak kada su posve stilizirane, čak kada osobno i privatno poznajemo one koji ih na pozornici utjelovljuju, uloge koje se postave iznad čovjeka i njegove osobnosti. Marica Jasne Palić-Picukarić dosegnula je te razmjere.

“Za mene je Marica od početka velika i draga uloga, sama nagrada nije je uveličala niti je za mene postala više vrijedna. Premda smo u početku imali velikih problema s predstavom, ekipa se mijenjala, ljudi su odustajali zbog bolesti, ili zbog drugih obveza, premijera je s ljeta pomaknuta na jesen, čak se u jednome trenutku činilo da je možda nećemo niti završiti. Međutim, ja sam jako željela da tu predstavu završimo. Jako sam željela iznijeti tu ulogu do kraja. Bila mi je važna jer sam je zavoljela već nakon prvoga čitanja.”

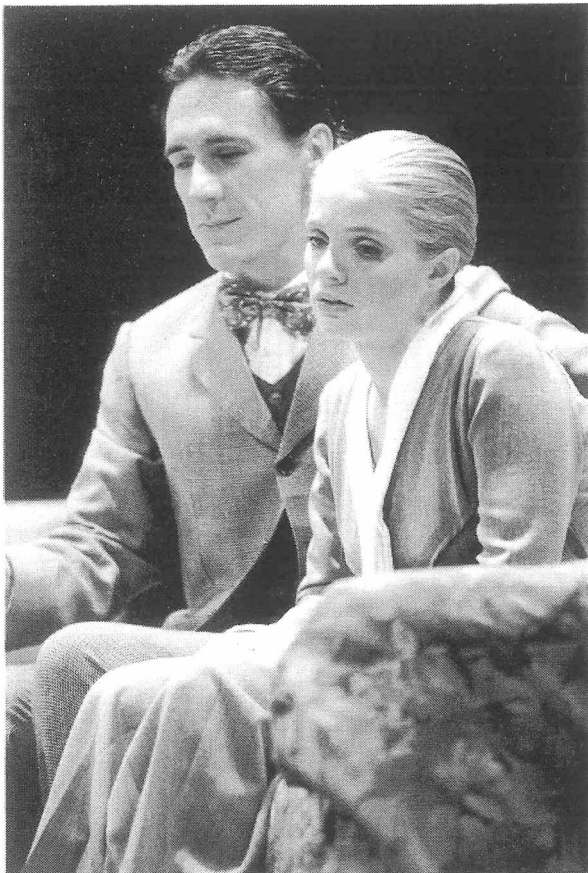
Rođenoj Zagrepčanki, koja je već sa šest godina pohađala ritmiku, pjevanje i glumu šestinska hižica zasigurno nije bila dijelom životnoga iskustva, a kino i kazalište nisu joj bili strani i odbojni koliko Mesarićevoj Marici. Ipak Jasna Palić-Picukarić točno je prepoznala svoj glumački zadatak, kako voli sama reći, i točno ga je riješila.

“Kada sam počela raditi na Marici, nisam o njoj znala mnogo - tek osnovno tko je i što će učiniti. A onda

malo-pomalo na probama otkrivala sam sve njezine slojeve. Redatelj Želimir Mesarić je znao dati pravu uputu na pravome mjestu. Puštao me da idem putem na kojem sam se najbolje osjećala, vjerovao je mojem instinktu, mojim rješenjima i vraćao me samo kada bih se isuviše zanjela i izgubila kontrolu, izgubila pregled cjeline, svijest o predstavi. Glumac nikada ne smije zaboraviti da na pozornici ni u jednom trenutku nije sam, ni kada igra epizodnu ali ni kada igra glavnu ulogu. Uvijek moraš biti dobar kotačić u cijelome tome mehanizmu koji čini predstavu. Moraš raditi svoj posao tako da nadahnjuješ a ne da gušiš svoje kolege. Marica je jedna od onih uloga koje se jednostavno dogode - od početka ti jednostavno bolje legnu od bilo koje druge. To je jako važno. Imala sam uloga u kojima sam znala da sam dobro riješila svoj glumački zadatak, ali ipak nisam bila oduševljena njima. S ulogom Marice je drukčije. Od prvoga trenutka vjerovala sam u tu ulogu i bila ponosna na nju, a da su mene pitali za koju od svih svojih uloga želim nagradu, i ja bih izabrala baš Maricu iz *Gospodskog djeteta*.”

Vjerojatno se svi slažemo: Gluma jest vjerovanje! A Marici Jasne Palić-Picukarić publika jednostavno vjeruje - vjeruje njenim suzama, njenoj zbunjenosti, njenoj želji da pobjegne natrag na selo, njenoj iskrenoj uplašenosti u trenutku kada sagleda sve razmjere svoje lakomislene prijekave.

“Gluma je kad vi sjednete u gledalište i vjerujete mi ili ne u okvirima ideje predstave. Kad ja u *Gospodskom djetetu* na kraju drugoga čina vidim da dvije trećine gledališta plače, a jedna se trećina smije jer je sve to istovremeno i tužno i smiješno, onda znam da oni meni i ostalim glumcima vjeruju.”

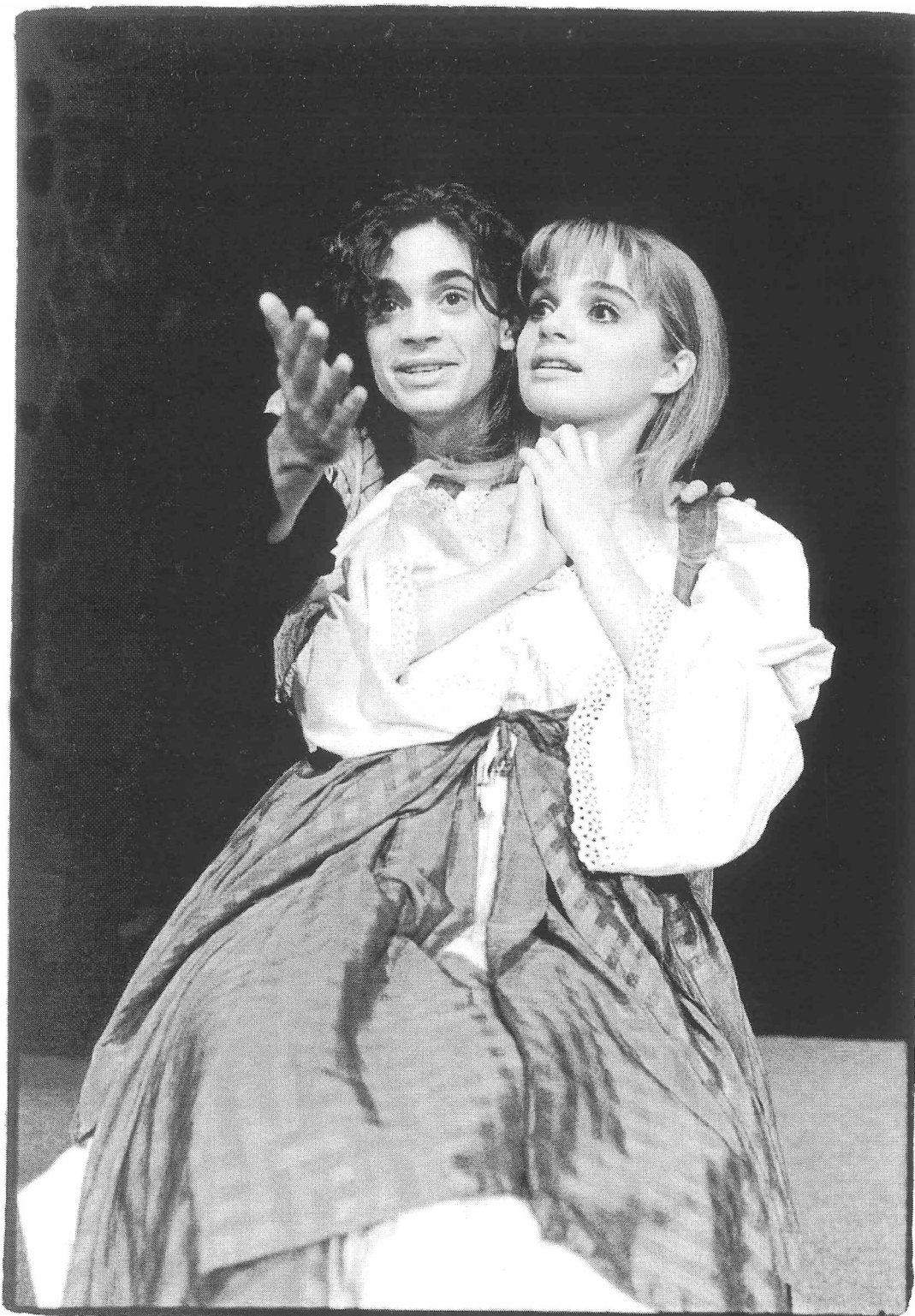
Jasna Palić-Picukarić, Dražen Čuček - *Gospodsko dijete*, Kazalište "Komedijska"

Ali prije vjerovanja ipak dolazi mnogo nepornoga rada.

“Kolega glumac Zlatko Ozbolt pomogao nam je svladati kraljevački govor, koji se uvelike razlikuje od uobičajenoga i meni poznatog kajkavskoga govora. Za mene je to bio posve drukčiji govor koji sam morala doslovno naučiti napamet.”

A upravo taj govor kao dio cjelokupne scenske igre u ovoj komičnoj, ali prilično životnoj igri zamijenjenih identiteta i zatajenih odnosa stvara i pokreće smijeh, koji se tijekom predstave sve snažnije i toplije širi gledalištem.

“Smijeh je vrlo važan element u svakoj predstavi. Mi se na probama dovoljno puta nasmijemo istim stvarima tako da smo na samoj predstavi koncentrirani na glumu i na partnera, a ne na duhovitost scenske situacije. Međutim, uvijek jednim uhom osluškujemo gledalište, osluškujemo i očekujemo određene reakcije na određenim mjestima. Očekujemo da se publika smije na onim mjestima na kojima mi to želimo jer svojom glumom nastojimo proizvesti komiku. Puno puta te, međutim, publika iznevjeri ili iznenadi - nasmiju se tamo gdje to nisi očekivao, a ozbiljni su gdje si ti kao glumac posve siguran da bi se morali smijati. Taj smijeh publike rijetko nas može toliko dekoncentrirati da se i mi na sceni počnemo smijati usred predstave, ali je opasno kad između glasova iz publike prepoznamo neki nama poznat glas - glas nekoga od naših kolega ili glas nekoga iz naše obitelji. Taj je smijeh zarazan i to osobito u situacijama kad je izdvojen i kad se pojavi na mjestima koje taj netko prepoznaje putem privatnih i samo nama poznatih asocijacija, privatnih ili internih šala. Tada je jako teško ostati posve smiren i koncentriran.”

Jasna Palić-Picukarić, Nenad Cvetko - *Francesca da Rimini*, ITD, 1991.

Jasna Palić-Picukarić- *Glembajević*, Kazalište "Komedija"

Uloga je zadatak s mnogo nepoznanica

Gluma je traženje pravoga izraza kojim će stanje scenskoga lika biti najuvjerljivije izraženo. Svaka situacija je novi zadatak koji treba riješiti unutar zadanih parametara predstave i uloge. Gluma je pravilo izabiranje između naučenih ili iskustvom osvijestjenih reakcija u zamišljenim situacijama. Ponekad glumac i redatelj nemaju ista iskustva u istim situacijama. Između njih tada mora proraditi povjerenje.

“Ja se u svome radu nisam susretala s redateljima koji bi imali neke agresivne ideje, a to je vjerojatno i stoga što ni ja sama nisam agresivna u idejama. Predložim i pokazem, volim probati na razne načine i pokazivati to dok tražimo pravi put kojim će ići moja interpretacija neke uloge. Događalo se da su moje ideje različite od redateljevih. Npr. kada smo radili Brecht/Weillovu *Operu za tri groša*, morala sam uvjeriti redatelja (Marin Carić op. a.) da je moj prijedlog rješenja jednog prizora dobar. Radeći na sceni u kojoj je Meki Nož u zatvoru, (na pozornici je metalni kavez s čvrstim rešetkama oko kojega se ja vrtim, želeći na neki način osloboditi svoga ljubavnika) pomislila sam zašto ne bih u jednome trenutku jednostavno ušla u taj kavez - provukla se kroz rešetke. Moj kostim je uključivao i trudnički trbuh - koji je izrađen od spužve te sam se s njim bez problema mogla provući kroz rešetke. Marin je mislio da bi takvo što bilo neumjesno, groteskno, nalik jeftinom triku iz crtanih filmova. Ja sam, obrnuto, imala osjećaj da to ne bi imalo puki komični učinak ako bih cjelokupnom glumom u toj sceni dala pokriće takvom postupku. Scenu sam odlučila odigrati tako da isprva kružim oko kaveza, rukama uzalud pokušavam rastegnuti željezne rešetke, a onda se povučena silnom željom i strašću jednostavno provučem kroz rešetke i uđem u kavez da bih bila uz svoga ljubljenoga. Kada je vidio što sam napravila, Marin je prihvatio moju ideju.”

A dobre ideje su uvijek na cijeni kada nastaje neka predstava. Samo sujetni redatelji ne priznaju glumačku samoinicijativnost. Jiri Menzel je redatelj koji osobito cijeni glumačku kreativnost i dobre ideje.

“Menzel je redatelj s kojim smo se mi kao ekipa jako dobro spojili. On nas voli i mi to osjećamo i mi njega volimo i tu je nastao nekakav dobar spoj. On uvijek zna što hoće i glumcu daje vrlo precizne i konkretne

upute, dok glumac rješava zadane zadatke Menzel koncentrirano gleda i poslije glumcu pomaže osvijestiti ono što je učinio. Ponekad glumci neke stvari rade instinktivno, a jako je dobro kada te redatelj upozori na neke pojedinosti, pomogne ti uočiti i shvatiti što si i zašto učinio u određenoj situaciji jer ti onda to pamtiš i možeš svjesno ponoviti ili poboljšati. Mnoga glumačka rješenja su rezultat intuicije i polusvjesne radnje, a tek osvještavanjem to postaje konačno rješenje neke scene ili cijele uloge. Menzel je uvijek prihvaćao dobre ideje. Malo smo se i šalili pa je isprva on nama plaćao po 50 lipa za dobru ideju, a onda smo mu mi vratili istom mjerom i mi smo njega počeli jednako tako plaćati kada bi on nama dao dobru ideju. On jako voli kazalište. Stalno se šali na račun filma, a voli kazalište premda je Oskara dobio za film. On nije od onih redatelja koji sjedi u gledalištu i nikada se ne popne na pozornicu. Ako je ono što traži od nas neka vratolomija, nešto što se nama čini nemoguće ili neizvedivo, on sam prvi to izvede na pozornici. Voli se šetati po pozornici, pokazivati, igrati se s nama.”

Uloga je poznanstvo s novom osobom

Susret s novom ulogom za glumca jest poput susreta s novom osobom. Isprva saznaje samo ime i nekoliko osnovnih karakteristika. Svakim novim susretom (kao svakim novim čitanjem) glumac otkriva još ponešto o svome novome poznaniku (ulozi). Karakter, navike, određujući događaji, male tajne vanjskog izgleda, mimika, geste, neizrečene tajne, miris... Susreti se umnožavaju i ako je glumac dovoljno znatiželjan, dovoljno osjetljiv na podražaje, dovoljno otvoren novim iskustvima, dovoljno zainteresiran za istinsko i duboko prijateljstvo s novom ulogom, nakon nekog vremena padaju sve maske, sve ograde, sve zadržke i uloga i glumac postaju tako dobri prijatelji da među njima više nema tajni, a veličina njihova prijateljstava i međusobnoga nadopunjavanja lako zavara svakog promatrača i navede ga na misao da su glumac i uloga postali jedno. Dobar glumac uživa u toj prijeveri, a dobar gledatelj uvijek iznova dopušta da bude prevaren.

Sve skupa čini čaroliju glume!

Razgovarala i priredila Nives Madunić-Barišić